

**БЕЛАРУСКАЯ МАДЭЛЬ
САЦЫЯЛЬНА-ЭКАНАМІЧНАГА РАЗВІЦЦЯ:
АСАБЛІВАСЦІ І ПЕРСПЕКТЫВЫ**

Савік С. А., кандыдат гістарычных навук, дацэнт; **Капковіч М. І.**

Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт

Анатацыя. У артыкуле раскрываюцца асаблівасці беларускай мадэлі эканамічнага развіцця. У адрозненне ад шэрагу постсавецкіх дзяржаў Рэспубліка Беларусь адмовілася ад Радыкальнай рынкавай лібералізацыі гаспадарчага жыцця і зрабіла выбар на карысць эвалюцыйных пераўтварэнняў. Спецыфічны характар сацыяльна-эканамічных зменаў, якія адбываліся ў краіне, атрымаў найменне «беларуская мадэль развіцця».

Ключавыя словы: Рэспубліка Беларусь, эканоміка, рынак, народная гаспадарка, дзяржава, народ, прэзідэнт.

Незалежнасць прыйшла да беларусаў у выніку найбуйнейшай геапалітычнай катастрофы XX ст. – крушэння Савецкага Саюза, які на працягу многіх дзесяцігоддзяў з'яўляўся адным з двух асноўных сусветных палюсоў. Менавіта ў рамках савецкай сістэмы, пры ўсіх яе сур'ёзных недахопах, склалася сучасная беларуская дзяржаўнасць у выглядзе Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі. За перыяд існавання БССР сфарміраваліся індустрыяльны і аграрна-прамысловы комплексы, былі заснаваны культурныя і навукова-адукацыйныя інстытуты, якія дзейнічаюць да гэтага часу. Таму дарэчы казаць пра тое, што суверэнная і незалежная Рэспубліка Беларусь, абвешчаная ў 1991 г., стаіць на савецкім субстраце. Пераемнасць з савецкім перыядам неаднаразова падкрэсліваў у сваіх прамовах і А. Р. Лукашэнка. Сімвалічна яна выказана ў тым, што Дзяржаўны

Герб і Дзяржаўны сцяг Рэспублікі Беларусі ў сваіх асноўных рысах падобныя з дзяржаўнымі сімваламі БССР. У якасці мелодыі беларускага нацыянальнага гімна абраная менавіта музыка гімна БССР. На аснове вопыту папярэдніх пакаленняў у Беларусі сфарміравалася ўласная мадэль палітычнага і сацыяльна-эканамічнага развіцця.

Якая выдаецца заходнімі прапагандыстамі за панацэю так званая ліберальная ідэя прызначалася перш за ўсё постсацыялістычным і постсавецкім краінам для татальнага пераўтварэння так званых пераходных эканомік і стварэння прыватнаўласніцкага ўкладу пад дыктоўку заходніх экспертаў і алігархіі. На самай справе Захаду трэба было проста расчысціць поле для масіраваных паставак сваёй прадукцыі і стварэння пераваг прадпрыемствам. У краінах Цэнтральнай Еўропы гэта яшчэ неяк атрымалася з меншымі стратамі. Аднак у дзяржавах Усходняй Еўропы (за выключэннем Беларусі) і ў некаторых краінах Цэнтральнай Азіі рэалізацыя ліберальнай ідэі амаль цалкам знішчыла грамадскі ўклад і зрабіла іх татальна залежнымі.

Беларускі нацыянальны менталітэт не дазволіў ісці па шляху разбуральных рэформаў, народ не жахаецца разбураць створанае. Беларуская эканоміка стала развівацца сваім шляхам, і гэта было адзіна правільным рашэннем.

Найважнейшай асаблівасцю беларускай эканомікі стала яе сацыяльная арыентацыя, якая прадугледжвае недапушчэнне істотнага сацыяльнага расслаення грамадства, падтрыманне на належным узроўні сістэмы сацыяльнага забеспячэння, аховы здароўя, адукацыі і культуры.

Беларуская мадэль сацыяльна-эканамічнага развіцця мяркуе, што па меры стварэння новых рынкавых інстытутаў адбываецца паступовае і паслядоўнае скарачэнне прамога ўдзелу дзяржавы ў эканамічных працэсах. Аднак у адносінах да тых сферах эканомікі, дзе вырашаюцца буйнамаштабныя стратэгічныя задачы, пазіцыя дзяржавы застаецца адназначнай: тут рэгуляванне будзе захоўвацца.

У Беларусі абраная мадэль, якая грунтуецца не на масавай, а на індывідуальнай прыватызацыі, нацэленай на павышэнне эфектыўнасці вытворчасці. Галоўная задача прыватызацыі – прыцягнуць у рэальны сектар эканомікі інвестараў, зацікаўленых у тэхнічным пераўзбраенні і павышэнні канкурэнтаздольнасці прыватызуемых аб'ектаў.

Абвешчаны кіраўніцтвам рэспублікі курс на пабудову рынкавай гаспадаркі меркаваў стварэнне эфектыўных інстытутаў і механізмаў рынкавай эканомікі, якія дазваляюць паспяхова вырашаць сацыяльныя задачы. Эканамічная палітыка ў сацыяльным рынкавым гаспадарцы – гэта палітыка ўмацавання канкурэнтных рынкавых механізмаў. У той жа час працэсы раздзяржаўлення і прыватызацыі, фарміравання рыначных механізмаў, як неаднаразова заяўлялася на самым высокім узроўні, будуць мець у Беларусі паступовы, эвалюцыйны характар.

Пры гэтым неабходна падкрэсліць, што большасць прадпрыемстваў недзяржаўнай формы ўласнасці ў Рэспубліцы ўяўляюць сабой акцыянерныя таварыствы, у капітале якіх пэўная доля належыць дзяржаве, – у большасці выпадкаў яно валодае кантрольнымі пакетамі акцый. Акрамя таго, у дачыненні да многіх прыватных прадпрыемстваў дзяржава ажыццяўляе рэгулюе палітыку, карыстаючыся інстытутам «залатой акцыі» і іншымі мерамі.

Палітыка цэнаўтварэння ў Рэспубліцы Беларусь прадугледжвае змешаны характар, злучаючы рынкавыя прынцыпы з дзяржаўным рэгуляваннем цэн, якое накіравана на абмежаванне іх росту з мэтай стрымлівання інфляцыі. Дзяржава адміністрацыйна рэгулюе цэны на сацыяльна значныя даброты: жыллёва-камунальныя паслугі, тарыфы на тавары і паслугі натуральных манаполій (транспарт, энерганосьбіты) і т. д.

Планаванне народнай гаспадаркі ў Беларусі ў пэўнай ступені захавала рысы савецкай сістэмы, аднак у Рэспубліцы ажыццяўляецца пераход ад дырэктыўнага планавання да індикатыўнага, які прадугледжвае ўлік інта-

рэсаў выканаўцаў планавых заданняў, узгадненне планаў дзяржаўных органаў і вытворцаў і г. д.

У Беларусі зацверджана Праграма сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на 2021–2025 гады. Адапаведнае рашэнне замацавана Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 29 ліпеня 2021 г. № 292. Асноўныя прыярытэты яе рэалізацыі [1]:

- рост дабрабыту грамадзян;
- забеспячэнне камфортнага пражывання ў кожным рэгіёне краіны;
- развіццё чалавечага патэнцыялу.

Базавым умовай дасягнення мэтай з'яўляецца ўстойлівы якасны рост эканомікі.

Асноўнымі задачамі бягучага пяцігоддзя з'яўляюцца:

- забеспячэнне росту ВУП (не менш як у 1,2 раза ў рэальным выражэнні да ўзроўню 2020 года);
- умацаванне здароўя нацыі (павышэнне чаканай працягласці жыцця да 76,5 года ў 2025 годзе);
- павелічэнне рэальных наяўных грашовых даходаў насельніцтва (у 1,2 разы, уключаючы тэмп росту памераў пенсій вышэй за ўзровень інфляцыі);
- стварэнне ўмоў для прыцягнення доўгіх грошай у эканоміку, забеспячэнне росту інвестыцый (больш чым у 1,2 раза да ўзроўню 2020 года);
- павелічэнне экспарту тавараў і паслуг больш чым на 50 млрд. долараў ЗША ў 2025 годзе, а таксама дыверсіфікацыя яго структуры;
- павышэнне канкурэнтаздольнасці вытворчага сектара эканомікі шляхам стварэння новых высокатэхналагічных вытворчасцей;
- павелічэнне долі сферы паслуг у ВУП да 50–51 працэнта (у тым ліку паскоранае развіццё навукаёмістых высокатэхналагічных паслуг);
- павышэнне якасці адукацыі і развіццё новых прафесійных кампетэнцый у адпаведнасці з патрэбамі эканомікі;

– забеспячэнне ўстойлівасці бюджэтнай сістэмы, развіццё фінансавага рынку;

– стварэнне камфортнага асяроддзя пражывання і новых працоўных месцаў, якія гарантуюць годную аплату за эфектыўную працу.

Пры звароце з Пасланнем да беларускага народа і Нацыянальнага сходу, 28 студзеня 2022 г. Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А. Р. Лукашэнка заявіў наступнае: «Без моцнай эканомікі не будзе Беларусі як самастойнай дзяржавы. Негатыўныя прыклады іншых краін гэта пацвярджаюць. У нас створаны ўсе магчымасці, каб зрабіць Беларусь дынамічна развіваецца краінай. Ва ўмовах глабальнай нявызначанасці Беларуская стратэгія развіцця можа быць толькі адна: ісці сваім шляхам, думаць сваёй галавой, жыць уласным розумам, будаваць будучыню на трывалым падмурку народнага адзінства» [2].

Літаратура

1. Об утверждении Программы социально-экономического развития Республики Беларусь на 2021–2025 годы : Указ Президента. Репс. Беларусь от 29 июля 2021 г., № 292 // Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – 2021. – Режим доступа : <https://pravo.by/document/?guid=3871&p0=P32100292>. – Дата доступа: 05.02.2024.

2. Послание Президента Республики Беларусь А. Г. Лукашенко белорусскому народу и Национальному собранию Республики Беларусь 28 января 2022 г. // Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – 2022. – Режим доступа: <https://pravo.by/document/?guid=3871&p0=P022p0001>. – Дата доступа: 30.01.2024.